

V Concurs de relats “Marià Casadevall”

Sensibilització envers temàtiques socials i visibilitat de l'acció social

Fundació Campus Arnau d'Escala, 2021

Parc Científic i Tecnològic de la Universitat de Girona
Edifici Jaume Casademont, Porta B, despatx 9
Carrer Pic de Peguera, 15
17003 Girona
Tel. 972 104 215
<http://campusarnau.org>
info@campusarnau.org

Aquesta obra està subjecta a una llicència de:
[Reconeixement-CompartirIgual 4.0 Internacional de Creative Commons](https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/)

Coordinació: Èlia Llinàs Serradell, Fundació Campus Arnau d'Escala
Textos: Xavier Vallvé Duaigües i Albert Flotats Calafell
Edició: Fundació Campus Arnau d'Escala
Gener de 2021

Amb el suport i la col·laboració de:

Recull dels textos guanyador i finalista del V Concurs de relats “Marià Casadevall” 2020

DIXIT Girona Centre de Documentació de Serveis Socials *Marià Casadevall*, la Fundació Campus Arnau d'Escala, la Delegació a Girona del Col·legi Oficial de Treball Social de Catalunya i l'Ajuntament de Girona organitzen el **Cinquè Concurs de relats "Marià Casadevall"** per promoure la sensibilització envers temàtiques socials i donar visibilitat a l'acció social.

El concurs porta el nom de Marià Casadevall per recordar l'educador i treballador social de Girona, que va ser director del Centre d'Acolliment i Serveis Socials "La Sopa" del 1995 fins a la seva prematura mort, l'any 2003.

En aquesta cinquena edició els textos han versat sobre experiències de solidaritat, iniciatives imaginatives i cooperatives impulsades per persones i organitzacions per fer front a la crisi provocada per la COVID-19.

La lliçó de l'esperança de **Xavier Vallvé**, i *L'esperança*, d'**Albert Flotats**, són les obres guanyadora i finalista, respectivament, i ambdues relaten situacions de resposta a l'emergència social i sanitària actual.

A continuació, podeu llegir els relats guanyador i finalista. Bona lectura!

Girona, gener de 2021

La lliçó de l'esperança

Xavier Vallvé i Duaigües

En Sebastià feia molts anys que vivia aïllat. Físicament aïllat i també podríem dir que psicològicament aïllat pel pes d'un passat nefast. Realment no es podia pas dir que hagués tingut sort a la vida. Una sort negra, en tot cas. De força petit, quan li tocava ser feliç, havia patit una poliomielitis que un cirurgià que era oncle seu havia convençut els seus pares que es podia corregir entrant en un quiròfan on ell l'operaria.

I així va ser. Però el resultat de la intervenció no va ser el desitjat. Al contrari, va ser un fracàs absolut fins al punt que l'oncle va desaparèixer definitivament de la vida dels seus familiars. Es va literalment esfumar, encara que semblava difícil de creure. Però és la veritat absoluta.

En Sebastià havia estat físicament tocat i de mica en mica la seva condició física havia anat empitjorant fins a acabar, amb el pas dels anys, en una cadira de rodes de la qual només s'escapava a casa o en desplaçaments fins al bar de sota casa on es prenia un tallat i passava unes quantes hores de la seva vida grisa escoltant què deien els uns i els altres, que tampoc no era pas per tirar coets! En aquests casos es podia valdre de les crosses, no necessitava la cadira de rodes. Però només en aquests casos.

Però sobretot en Sebastià havia estat tocat anímicament. Ni els seus pares, mentre encara havien tingut autoritat damunt d'ell, l'havien pogut convèncer de passar per altres metges, tret d'en unes ocasions molt puntuals. En Sebastià havia desenvolupat la terrible síndrome de la por a la bata blanca que per sempre més governaria la seva vida, privant-lo, privant-se, d'altres possibles opinions mèdiques que potser haurien aconseguit de revertir el dany causat. Sobretot amb el pas dels anys, amb l'avenç de la cirurgia, encara que també calia reconèixer que el transcurs del temps també l'anava deteriorant progressivament i feia més complicada qualsevol intervenció. Però ho hagués hagut d'intentar. Indubtablement.

I els anys havien transcorregut, i hom es pregunta de vegades com ho podien haver fet enmig de tanta monotonia, enmig de les quatre parets d'un pis que sempre era el mateix, també sense intervencions, sense reformes que signifiquessin una millora del benestar d'en Sebastià alhora que una mínima novetat. Els seus pares s'havien mort, la seva única germana també i ell s'havia quedat amb el seu cunyat i tres nebots com a única família. I els seus contactes

personals tan limitats com la seva mobilitat. Val a dir que ell se'n reconeix culpable, d'aquesta situació. Però tampoc no hi ha posat pas remei. Amb el temps, també amb el temps, havia deixat de trucar els seus vells amics, que, cansats d'insistir-li, de telefonar-lo, se n'havien anat oblidant. O això hem de pensar. Li feia pena al Sebastià que el veiessin tan deteriorat, li feia pena no poder fer les coses que ells feien, seguir el seu ritme i per això va anar deixant morir aquelles amistats? Segurament. Fins que ell també es va quedar sense ritme, o, en tot cas, amb el ritme d'un rellotge infinit en què cada segon és com un segle, sobretot amb els seus problemes d'insomni, en què les llargues nits s'ajuntaven als llargs dies amb escasses treves. Potser en Sebastià hi va trobar plaer i tot, en saber-se tan aïllat, perquè així no veia com els vells amics el podien compadir. Així no els havia de sentir fent-li recomanacions.

Els seus nebots feien el que podien, però tenien les seves pròpies vides i hom diria que les seves pròpies famílies. El trucaven de tant, el visitaven més aviat poc o fins i tot gens i s'hi reunien un parell de voltes l'any com a màxim, en aquelles dates en què la mala consciència, i per tant, també la bona, treu el cap amb més freqüència de l'habitual.

Però també cal reconèixer que en Sebastià no resultava una persona fàcil de tractar. No pas pel seu caràcter, que s'esforçava que fos bo o perquè no vessés amargor. I no ho feia pas. O si més no ja feia temps que no ho feia, avesat, conformat amb la seva situació. El gran problema per a les persones que hi tractaven és que no es plegava a cap suggeriment que se li pogués fer per tal de millorar la seva situació. Semblava rumiar-se'ls, però sempre acabava essent que no. Fins i tot sota la modalitat de *silenci administratiu*. No donava resposta als suggeriments fins que cunyat i nebots deixaven de fer-n'hi i ell d'alguna manera se sentia alliberat. Ja que no s'havia pogut alliberar de la pressió i de l'autoritat paternes que l'havien conduït a un quiròfan equivocat amb el resultat que ara ja sabem, ara era molt poc receptiu a qualsevol idea que li pogués representar una pressió. Preferia no haver de decidir res, temorós que el remei pogués ser pitjor que la malaltia.

Nosaltres el vàrem conèixer fa cosa d'uns 10 anys. Ens havíem apuntat com a voluntaris per acompanyar gent gran almenys durant un cop a la setmana i ens va caure *en sort* en Sebastià, que no era realment una persona gran (tenia més o menys la nostra edat) però sí, com hem dit, una persona físicament i emocionalment danyada. A veure, això darrer ja hem dit que no ho aparentava, però de seguida que la confiança entre nosaltres tres va trencar la seva armadura (i no va costar pas massa!), en Sebastià va començar a relatar-nos el perquè de

la seva situació física, encara que no tingués cap obligació de fer-ho. Nosaltres no teníem perquè conèixer la seva història però diguem que arribat un determinat moment de la relació ell va sentir-se obligat a posar-nos en antecedents. Aparentment també sense dolor, com qui relata una batalla perduda feia molt de temps (i així era en efecte!) però amb el balanç de les víctimes ja establert. Però en un parell com a mínim d'ocasions en Sebastià s'havia sentit tan confiat amb nosaltres que havia deixat aflorar davant nostre tot el seu dolor i tot l'odi que encara sentia per l'oncle maldestre i fugisser. I qui el podria acusar de no haver se'n alliberat!

Us deu semblar contradictori, suposo, que en Sebastià demanés un servei de voluntariat, alguna persona que li fes companyia com a mínim un cop a la setmana, algú que l'ajudés a no fer-se sol el tallat del dia. Però és que en Sebastià és certament molt i molt contradictori, però qui de nosaltres no ho és, també? I el cert és que tots tres ens vàrem acoblar fàcilment.

La pandèmia va afectar-lo com a tothom, és clar. No massa al començament, total, ell gairebé que no es movia de casa seva, però sí quan es van dictar confinaments i nosaltres vàrem haver d'espaiar les nostres visites i xerrades setmanals, amb l'única excepció de les que podíem tenir per telèfon, i tallar aquell cordó umbilical, important per a ell però també per a nosaltres perquè el pas del temps també havia transformat el voluntariat en amistat. Ell no veia pas limitades les seves activitats quotidianes perquè ja eren molt reduïdes però sí el nostre contacte presencial setmanal i el tallat que es prenia amb nosaltres i la conversa que li feia companyia, que ens feia companyia a tots tres.

Aquest va ser el cas del primer confinament, el del mes de març, al qual ja es podia preveure que en seguirien d'altres que encara podien arribar a ser més durs. L'experiència, en aquest cas, tenia una importància relativa, i tampoc no immunitzava pas, de la mateixa manera que haver patit el virus tampoc no semblava garantir una immunitat total. Més aviat era al contrari, potser. L'experiència prèvia més aviat tenia un efecte traumàtic en imaginar que es podia repetir i repetir encara que en Sebastià ja estigués avesat a viure confinat.

I nosaltres, vista la situació i les perspectives, vàrem començar a pensar què podríem fer per ell en el cas que en un futur immediat es produïssin nous confinaments. Perquè, a més, d'un temps ençà, ja no vivíem a Barcelona, on en Sebastià tenia la seva residència, sinó en un poble situat a cosa d'una hora de viatge, des del qual ens havíem seguit desplaçant setmana a setmana. Però això, en un moment determinat, podia resultar impossible, prohibit.

I en contacte amb els seus nebots (teníem el telèfon d'un d'ells) vàrem idear comprar-li un ordinador. No li podíem pas demanar permís a ell perquè ja hem dit que tots els suggeriments que se li feien eren retornats amb major força encara, com si en Sebastià fos un frontó que amplificava la velocitat de les pilotes que se li llançaven. Nosaltres, aquesta possibilitat ja li havíem plantejat un parell de voltes. Però a banda que, admetem-ho!, en Sebastià és força garrepa, patia d'una altra síndrome, la sensació de ser un inútil tecnològic o intel·lectual.

I calia demostrar-li que no ho era. Volíem proporcionar-li un instrument mitjançant el qual ens poguéssim comunicar i veure i alhora fer-li veure, com diem, que d'inútil no n'era gens, com ens havia demostrat més d'una ocasió aprenent rapidíssimament les regles d'un joc d'atzar amb el qual tots tres ens entreteníem els dies que el cel es mostrava violent, plovia a bots i barrals, i ens havíem de quedar a casa en lloc de sortir al carrer.

Com a molta gent que duu una vida rutinària, la sorpresa no li va plaure per molt ben embolicada que li presentéssim el seu nebot Albert i nosaltres dos.

Rebutjava que ens haguéssim rascat la butxaca per ell i alhora sabia que a partir d'aquell moment s'enfrontava a un repte, la qual cosa sempre evitava. L'ordinador no podia restar apagat en qualsevol racó del seu pis. Havia de funcionar i ell havia d'aprendre a fer-ho tot intentant superar els límits que ell mateix es posava i dintre dels quals vivia còmodament, diguem-ho així.

I va ser una tasca àrdua. Encoratjar-lo a encendre l'ordinador, simplement això, convence'l que no l'espatllaria. Cada pas, un esforç. Nostre i seu, no cal dir-ho. Però de mica en mica la curiositat va anar vençant la por, la reticència, i l'ordinador aviat va esdevenir una joguina. En Sebastià es va anar adonant del que un ordinador podia fer i del que ell era capaç de fer-hi.

I un dia vàrem fer amb ell una prova decisiva. L'Albert, el nebot de qui nosaltres teníem el telèfon, acabava de ser pare després de molts intents infructuosos. I en Sebastià es delia pel seu renebot i cada vegada que l'havien vingut a visitar ens ho explicava emocionat. Que preciós que era l'infant!

Però havia nascut amb petits problemes de salut que, afegits al virus, aconsellaven limitar les visites. I aquell dia li vàrem demostrar al Sebastià quina altra utilitat podia tenir l'ordinador, a la qual no havíem al·ludit fins aleshores. Ara que ja s'hi sabia moure, ara que havia anat vençant dificultat a dificultat, ara era el moment!

L'ordinador ja duia instal·lada una webcam, que en Sebastià ignorava completament què podia ser.

I aquell dia ho va poder comprovar. Ara que ja feia alguns dies que lamentava que les visites del seu nebot amb el nen s'haguessin hagut d'espaiar, en Sebastià va poder veure el seu nebot a la falda del seu pare.

I li va caure la bava. Literalment. Li va caure la bava en descobrir que podia parlar amb l'Albert i veure el nano, en descobrir perquè li havíem comprat l'ordinador.

Li van caure la bava i les llàgrimes. La bava i les llàgrimes pels prodigis de la ciència, els prodigis dels quals en un altre camp ell havia rebutjat beneficiar-se. Li van caure la bava i les llàgrimes a l'adonar-se que sempre que volgués podria parlar amb la seva família, i també amb nosaltres. A l'adonar-se que no era tan inútil com es volia pensar que era i que no havia de renunciar perquè sí a explorar nous camps.

Crec que li vàrem obrir un camp nou, una finestra nova. I mai més ben dit. Nosaltres, Sebastià, li vàrem dir aquell mateix dia, mai no fallarem a la nostra cita setmanal sempre que no sigui impossible o no recomanable. La màquina no ens substitueix pas. Però aquest artefacte de la tecnologia ens permetrà d'estar sempre en contacte amb tu si arriba un dia, un temps, que no ens podem desplaçar.

I en Sebastià va assentir. Ignoro fins a quin punt va saber obrir el sobre amb la lliçó amagada, que nosaltres mateixos havíem descobert, no pas previst. Per a algunes coses ja pot ser tard, ja es pot haver fet de nit. Però no per a totes.

L'esperança

Albert Flotats Calafell

Hi ha una frase cèlebre que diu que “l'ésser humà treu el millor de sí davant les adversitats”. I pot sonar a tòpic, sens dubte. Però realment, és així. I que sempre segueixi d'aquesta manera. Perquè tot i tocar-nos viure en l'era de les comoditats, de la tecnologia, dels luxes... res més allunyat de la realitat. Enguany, ens ha tocat viure una de les èpoques més complicades de la modernitat. Aquest coi de virus virulent, que va arribar de cop i volta, ens ha canviat les vides a tots/es. Cap a pitjor, evidentment. I heus aquí on cadascú de nosaltres ha hagut de reinventar-se, treure's la son de les orelles i visualitzar un present diferent. De res serveixen les lamentacions quan tots els esquemes se't desmunten en qüestió d'hores, dies, setmanes. I venint de la frase inicial... quina sort de poder veure que les persones ens aixequem decididament després de caure. Amb coratge, valentia, enginy i, sobretot, solidaritat.

En el meu entorn més proper he pogut copsar des d'un primer moment com tothom treia la seva millor versió. Davant un fenomen punyent, desconegut i malèvol s'hi responia amb solidaritat i fermesa. Tinc molts exemples quotidians. Per exemple a la feina, on treballem per ajudar a persones amb discapacitat, puc explicar algunes iniciatives que considero brillants;

- Concurs “tot anirà bé”: per tal d'una banda explicar i fer pedagogia del virus del coronavirus i, de l'altra, compartir moments i passar una estona agradable, es va crear un concurs on s'explicava pedagògicament la pandèmia, conseqüències, mesures a prendre, etc. I després es feia un concurs amb preguntes i respostes per a valorar la capacitat d'aprenentatge. I realment, va ser un èxit. Les persones participants al concurs van quedar molt contentes, van aprendre coses importants i s'ho van passar bé.

- Creació grups whatsapp: mesura molt simple, però meravellosa. Durant l'esclat de la pandèmia i sobretot el confinament, moltes persones van sentir-se molt soles i la pèrdua de les seves rutines diàries també va ser un cop molt dur. Arran d'aquesta evidència, entre els diferents professionals que treballem, vam tenir la idea de crear grups de missatgeria instantània, amb el seu vistiplau, per a que poguessin parlar, compartir com es sentien, etc... a vegades, només tenint algú a qui desitjar un “bon dia”, ja et fa sentir millor. I moltes persones, malauradament, no la tenien. Aquesta pràctica també va resultar un èxit. I mesos després de

crear-se, l'amistat de persones que van conèixer-se al grup, segueix vigent. I ens n'alegrem molt!

- Artistes: d'aquesta pandèmia van sortir-ne grans talents! Des de companys/es que van fer mandales per a donar-les a persones que s'avorrien a casa i poguessin entretenir-se a pintar-les, fins a altres que traient el seu particular xef de dins, s'animaven a preparar uns succulents macarrons per donar-los a persones que tenien dificultats per cuinar i accedir a aliments. I segur que em deixo molts més exemples. Simplement, chapeau!

- Solidaritat entre treballadors: sobretot durant el confinament, es van crear unes xarxes de solidaritat entre els companys/es, realment admirables. Per exemple, una persona que vivia a Palamós i no podia desplaçar-se a Girona a realitzar les gestions que havia de fer, algú de Girona s'oferia. I a l'inrevés, si algú de Girona no podia accedir a altres indrets, cadascú, des de les seves zones, oferien ajuda, suport logístic i el que calgués. Tot des de la més absoluta bondat humana, empatia i solidaritat. No feien falta grans idees, grans sistemes per dur-ho a terme. Només amb un somriure i la força de la gent, s'arribava a tot arreu. A cada problema, una solució encara millor.

Espero realment que de totes aquestes experiències, se n'extreguin aprenentatges que perdurin inexorablement en el temps. Que l'essència humana sigui capaç de mantenir aquesta solidaritat. Una solidaritat que és innata, però que en els temps que ens ha tocat viure, de l'estrés, la immediatesa, la inquietud i de voler-ho tot, fa que malauradament quedi moltes vegades amagada. I ara que ha florit, que no sigui un miratge. Que aquesta llavor plantada, fruit d'una greu crisi, sigui la que floreixi els valors de la nostra societat ara i per sempre.

Aquest tsunami de solidaritat que he copsat pels meus companys/es, no ha estat l'únic. Des de l'entitat, de baix a dalt, ha posat tots els mitjans a l'abast del personal per fer-ho tot més senzill. En un temps rècord, es va habilitar el programari que ens permetés treballar des de casa, des dels nostres ordinadors. Cada incertesa que sorgia, era resolta amb eficàcia. I els neguits dels primers dies, s'esfumaven. Feina i més feina. Des de l'ombra, fora d'horaris laborals. Sense buscar cap reconeixement. Amb un objectiu; sortir endavant. I sobretot, el més important; saber per què treballem i per a qui.

Durant la pandèmia, es va deixar ben patent l'etiqueta *#ningúenrere*. Mai dues paraules juntes podien haver significat tant. Quan treballes per a persones amb discapacitat i risc d'exclusió social, quan a més a més, hi sumes una pandèmia amb efectes devastadors, les situacions que et pots trobar, poden ser molt greus. I calia fixar un objectiu clar i sense discussions: no deixar ningú enrere. Com si

d'un exèrcit -mira que m'agrada poc aquest mot- de treballadors incansables es tractés, cadascú amb la seva experiència, energia i entusiasme, calia que s'arribés on fes falta per a que tothom tingués les necessitats bàsiques cobertes. I així va ser. Experiències que mai oblidarem. Sortir als carrers buits, silenciosos, foscos. Àdhuc m'atreuria a dir tenebrosos. Com si d'un thriller d'Alfred Hitchcock es tractés, els carrers respiraven una calma tensa. Veies molt poca gent i la poca que hi havia, ho feia tenallada, amb por, incertesa.

Encara feia fred als inicis, preludi d'una primavera que ens van robar. Però allà érem, disposats a portar menjar, tabac, diners, el que feia falta en aquell moment. Sense esmerçar mesures de seguretat ni esforços. No podíem deixar ningú enrere i la responsabilitat era enorme. I mirant enrere, amb perspectiva, crec que vàrem fer-ho molt bé. Vam ser-hi. I això ho és tot.

A la vida, des de ben petits, t'ensenyen a fer coses. A parlar, llegir, escriure, dibuixar, tocar instruments, etc... i així durant la vida, cada vegada més complexes. I tu, ho vas aprenent, segons les teves capacitats i qualitats personals. Ara bé, no t'ensenyen a afrontar imprevistos, dificultats sobrevingudes. Això t'ho trobes. I has de reaccionar. Bé o malament. Positiva o negativament. Veient el got mig ple o mig buit. Amb por o esperança. I sí, escollim sense recança la segona. Amb la determinació que ens ha dut fins on som ara. I en la que hem de seguir construint. Alçats, mirant enrere per aprendre dels errors i visualitzant un futur millor. O si més no, amb valors més nobles, més senzills, sense discriminacions, amb igualtat d'oportunitats.

Algun dia mirarem enrere i veurem que aquests dies que hem viscut i estem vivint enguany, van servir per sembrar l'esperança. Per vèncer i viure en un món millor.